

ADEVĂRUL LITERAR ȘI ARTISTIC

REMUS ZĂSTROIU

Revista a apărut la București, săptămânal, de la 28 noiembrie 1920 până la 28 mai 1939. Este seria a doua a periodicului „Adevărul literar” (13 septembrie 1893 – 13 februarie 1895), dar nu mai are regimul unui supliment al cotidianului „Adevărul”, ci trebuie socotită o publicație independentă, editată de grupul de presă constituit în jurul ziarului titular, după ce, în august 1920, C. Mille renunță la proprietatea asupra acestuia. Primele numere au ieșit sub conducerea scriitorului și gazetarului Emil D. Fagure, până în mai 1921, când la direcție vine un alt scriitor și gazetar cunoscut, A. de Herz. Pentru anii de început (1920–1925), structura și aspectul grafic rămân cele stabilite de Fagure, cu unele schimbări – rubrici, titulari de cronici etc. – cauzate de retragerea unor redactori sau colaboratori și venirea altora noi. A. de Herz renunță la direcția revistei în prima parte a anului 1925 și locul lui este luat de un tânăr gazetar și prozator, Mihail Sevastos, format la Iași, în cercul „Vieții românești”, la a cărui revistă ucenicise. Sevastos reorganizează **A.l.a.**, îi dă o înfățișare grafică modernă și inițiază rubrici noi, pe care le încredințează unor scriitori consacrați (T. Arghezi, E. Lovinescu ș.a.) sau altora aflați la începutul carierei (G. Călinescu, Al. O. Teodorescu ș.a.). Nu se va modifica însă orientarea politică și socială, situată în continuarea aceleia democratice, imprimate de C. Mille, și nici interesul neîntrerupt pentru viața culturală autohtonă și, în primul rând, pentru literatura română și pentru scriitorii care încep să se impună după războiul mondial.

Un articol de fond, care trece de obicei în revistă evenimentele importante ale unei săptămâni – fie politice, fie culturale –, deschide în mod obișnuit pagina întâi și este semnat de ziariști sau scriitori proveniți din redacția „Adevărului” sau din cercul celor apropiați sub raportul ideilor: C. Mille, B. Brănișteanu, Emil D. Fagure, I. Teodorescu, A. de Herz, apoi E. Lovinescu, M. Sevastos, Demostene Botez, mai rar C. Rădulescu-Motru, Al. A. Philippide ș.a. Conținutul **A.l.a.** va fi variat, actual,

* Rubrica de față a fost inaugurată în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XLII–XLIII, 2002–2003.

mereu viu și interesant, incitant. Revista abordează, la un nivel care îl depășește totdeauna pe acela de popularizare, dar rămâne totuși accesibil unui număr mare de cititori, domeniile literaturii – românești și străine, mai ales franceze, engleze, italiene, germane, rusești –, teatrului, artei plastice, muzicii, cărora li se adaugă rubrici, cronici și uneori pagini dedicate filosofiei, sociologiei, esteticii, științelor naturale, biologiei și fizicii sau filmului (după 1930, D. I. Suchianu redactează o rubrică săptămânală); nu sunt neglijate chestiunile de pedagogie, medicină, mai ales de psihiatrie și psihanaliză (articolele scrise de dr. J. Neumann); și, înainte de toate, nu vor lipsi comentariile, analizele obiective – cele mai multe –, realiste ale evenimentelor politice, cu deosebire în anii de după 1933, când situația din Germania și Rusia sau tragicele stări de lucruri din Spania și Austria provocau o legitimă îngrijorare, ca și încercările de revizuire ale tratatelor de pace. Dar prezența A.I.a. se va manifesta în primul rând în peisajul cultural și artistic al deceniilor trei și patru ale secolului al XX-lea. Este ceea ce, de la bun început, și-au propus directorii și redactorii revistei și, în sintagme sigure, va enunța articolul-program publicat în primul număr, din 1920, al seriei a II-a: „Înțelegem că tot ce este esențial în artă și în cugetare, roman, nuvelă, poezie, teatru, pictură, sculptură, muzică, filosofie, sociologie, morală să-și găsească larg deschise coloanele «Adevărului literar»”. Totodată, trebuie subliniată contribuția, însemnată, a periodicului la punerea în circulație a unei bogate și diverse informații culturale provenind din toate țările Europei și, tot atât de relevant, dezbateră cvasipermanentă a celor mai noi orientări din artă, literatură sau filosofie. Nu înseamnă că tradiției, istoriei culturale și artistice, atât celor autohtone, cât și celor ale altor zone nu li se va acorda o atenție susținută. E adevărat că selecția elementelor care compun acest portofoliu impresionant de idei generale, de programe estetice și de informații va fi adesea dirijată spre orientările de centru-stânga, spre atitudini protestatere și în plan social și în plan artistic. Însă nu vor lipsi din paginile A.I.a. nici discuțiile referitoare la tot ceea ce era socotit valoros, peren, caracteristic, actual, începând, bunăoară, cu laureații premiilor Nobel, cu evenimentele marcante ale vieții teatrale și muzicale franceze ori germane și, mereu, cu o analiză competentă, echilibrată, pertinentă a acelor literare de pretutindeni. Astfel, cronica literară și comentariile dedicate literaturii vor fi scrise de colaboratori reputați sau pe cale de a-și consolida reputația: Izabela Sadoveanu (prezentă de la primele numere, din 1920, și până la ultimele, din 1939), Emil D. Fagure, Al. Bogdan, Andrei Branște, Ion Vinea, Paul I. Papadopol, George Baiculescu, Paul Zarifopol, Al. A. Philippide, Ion Biberi, Tudor Vianu și, în primul rând, G. Călinescu, prezență tutelară după 1930. Li se alătură cu articole, de asemenea dedicate actualității, Claudia Minulescu (utilizează și pseudonimul Clamin; pentru un timp, titulară a rubricii *Lecturi*), Ion Chinezu, Ion Minulescu, N. Davidescu, B. Fundoianu, Vladimir Streinu, Ion Sân-Giorgiu, Mircea Mancaș,

Mihail Ralea, D. I. Suchianu, I. D. Gherea, Al. Marcu, Lascăr Sebastian, Camil Baltazar, Demostene Botez, Victor Eftimiu, Emil Isac, Mihail Sorbul, Al. O. Teodoreanu, Ion Frunzetti (începând din 1934, când, se pare, debutează în A.I.a.) ș.a. Adevărate contribuții sau, adesea, restituiri și prețioase reevaluări sunt textele de istorie literară pe care le publică, uneori număr după număr, G. Călinescu și, alături de el, I. Ciorănescu, Barbu Lăzăreanu, C. Săteanu ori Mihnea Gheorghiu și Ioan Massoff (note dedicate istoriei teatrului românesc). Remarcabile prin temele atacate, dar și prin numele autorilor, rubricile dedicate eseului ori contribuțiilor (unele adevărate studii) de filosofie, teorie a culturii, filologie, istorie etc. alături contribuții ale lui B. Brănișteanu, I. Teodorescu, Enric Furtună, Al. Rally, Eugen Relgis, Dr. Ygrec, I. Brucăr, I. M. Marinescu, Dr. I. Vlad, Paul Negulescu, G. M. Zamfirescu, T. Vianu ș.a. Documentate, bine scrise, cu ecou în rândurile cititorilor sunt și articolele cu un caracter mai accesibil sau reportajele, însemnările de călătorie și amintirile publicate de Jean Bart, Mircea Damian, N. Batzaria, Mihail Sorbul, I. C. Vissarion, Gerry Spina și, înainte de toate, cele care aparțin lui I. Slavici, T. Arghezi, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, Artur Gorovei, Mircea Eliade, P. Istrati. Reprezentativ pentru ținuta generală a revistei este și locul acordat prozei autohtone. Se publică fragmente din romane de M. Sadoveanu, G. Călinescu, I. Minulescu, Gib. I. Mihăescu, C. Stere ș.a.; nuvele și schițe, inedite cele mai multe, dau I. Dragoslav, Al. Cazaban, Sarina Cassvan, I. Vinea (care, o vreme, începând din 1920, este titularul rubricii *Schițe din câmp*), V. Demetrius, Romulus Cioflec, Gh. M. Vlădescu, Ion Călugăru, Nikita Macedonski, Al. T. Stamatiad, Otilia Cazimir (după 1925), Jean Bart, D. V. Barnovski, Cezar Petrescu, Gh. Brăescu, Adrian Maniu, Anișoara Odeanu (debutează în 1929), Ionel Teodoreanu, I. Ludo, I. Petrovici, Emilian Bucov, Victor I. Popa, Tudor Mușatescu, Peter Neagoe, Stoian Gh. Tudor ș.a. Tot atât de consistentă a fost mereu și selecția autorilor de proză străini: Alfred de Musset, Arthur Schnitzler, O. Wilde, James Joyce, John Galsworthy, W. Emerson, E. A. Poe, Lafcadio Hearn, G. D'Annunzio, H. Ibsen, Wilhelm Hauff, Fr. Wedekind, A. Cehov, Blasco Ibanez, Vladimir Korolenko, Șalom Aș, Maxim Gorki, Th. Mann ș.a. Traducătorii sunt, cei mai mulți, scriitori cunoscuți: Al. A. Philippide, Otilia Cazimir, Alexandru Marcu, Ionel Jianu, Adolph Stern, Olga Monta ș.a. Deși poezie, originală sau tradusă, se publică mai puțină decât proză, alegerea colaboratorilor sau a poezilor din care se fac transpuneri este mai mereu riguroasă: Al. Macedonski, T. Arghezi, Elena Farago, Otilia Cazimir, Claudia Millian, I. Minulescu, Aron Cotruș, Emil Isac, Alexandru Westfried, Luca-Ion Caragiale, Vladimir Streinu (posibil debut în februarie 1921), G. Voevidca, I. Vinea, Al. A. Philippide, Al. T. Stamatiad, B. Nemțeanu, Perpessicius, Al. Vișianu, N. I. Herescu, Mihai Codreanu, N. Davidescu, Adrian Maniu, D. Nanu, Ion Pillat, G. Lesnea, Camil Baltazar, Victor Eftimiu,

Adrian Vereea și mulți alții. Se traduce din Horațiu, Catul, Lessing, Heine, Ricarda Huch, Schiller, Shakespeare (o parte din sonete, în tălmăcirea lui Henry Marcus), Shelley, Byron, E. A. Poe, W. Withman, V. Hugo, Baudelaire, Verlaine, Fr. Coppée, A. Samain, Catulle Ménédes, Verhaeren, Carducci, Ada Negri, G. Pascoli, din poezia chineză (Al. T. Stamatiad) greacă, portugheză, ebraică, japoneză ș.a. Traducătorii cel mai des întâlniți sunt: Al. A. Philippide, Emil Dorian, Marcel Breslisca (Breslașu), Al. Vițianu, N. I. Herescu, Elena Farago. De-a lungul timpului, A.I.a. a inițiat numeroase rubrici încredințate unor scriitori precum T. Arghezi (*Tratat de morală practică*), Adrian Maniu (*Cartea cu imagini*), Al. A. Philippide și G. Călinescu (*Cronica literară*), T. Teodorescu-Braniște, Izabela Sadoveanu, D. I. Suchianu, Al. Marcu, Demostene Botez (*Cărți și reviste*), Al. O. Teodoreanu (*Cronica gastronomică*), F. Aderca (*Caleidoscop intelectual*), Șt. Tita (*Cronica fantezistă*), B. Fundoianu (*Caietele unui inactual, Din dicționarul meu domestic*) ș.a. Acestor rubrici, înțesate de idei prețioase, de note și observații critice, li se adaugă și altele (*Însemnări*, apoi *Însemnări și polemici*, *Recenzii*, *Cărțile*, *Cortina*, *Expoziții*, *Mișcarea culturală în străinătate*, *Pagini de demult*, *Curiozități literare* ș.a.) care, împreună cu paginile dedicate teatrului, muzicii, artei plastice (cronici de H. Blazian), fac din revistă una dintre cele mai importante publicații culturale, literare și artistice din prima jumătate a secolului al XX-lea.

C. [CONSTANTIN] MANOLACHE

CONSTANTIN TEODOROVICI

Constantin Manolache, prozator și autor de teatru, s-a născut în anul 1883 la Iași și a murit în anul 1954 la București. Urmează liceul militar din orașul natal, școala de ofițeri din București (absolvită în 1904), apoi devine licențiat și doctor în Drept al Universității ieșene. A fost ofițer la Roman și Iași, unde a ținut și câteva cursuri la Școala specială de infanterie (pe care le-a și publicat – *Morala militară*, 1920, *Rolul social al ofițerului modern*, 1921, *Stilistica și retorica militară*, 1922), trecând apoi în cadrul magistraturii de profil, înaintând până la gradul de general și deținând importante funcții: șef și inspector general al Justiției militare, profesor la Institutul superior de științe penale al Universității bucureștene. A debutat în „Floarea darurilor” (1907) cu traduceri ale unor poezii de V. Hugo și a continuat în anii următori să publice versuri, proprii sau tălmăciri din franceză, și în „Neamul românesc”, „Ramuri”, „Neamul românesc literar”, „Sămănătorul” ș.a. Prima apariție editorială – *Rândunica* (1914) – este ulterioară reprezentării acestei piese la Teatrul Național din Iași. Mai târziu, i-au mai apărut proză și articole în diverse periodice, mai susținute fiind colaborările la „Daruri” și „Orașul nostru” (Iași), „Adevărul literar și artistic” sau la revistele conduse de el – „Lumea militară